

615.32:355.232-633:355.1:301.152

NÁZORY A POSTOJE K DROGÁM U VOJÁKŮ ZÁKLADNÍ SLUŽBY A STUDENTŮ VOJENSKÝCH ŠKOL V ROCE 1995

Pplk. MUDr. František MACHULA, pplk. MUDr. Vladimír BARTOŇ,
mjr. MUDr. Miloslav KRAMNÝ
Vojenský zdravotní ústav, Plzeň
(ředitel: pplk. MUDr. František Machula)

Úvod

Vývoj situace v České republice v několika posledních letech ukazuje, že problém drog a jejich zneužívání se stává stále závažnějším. Území našeho státu není využíváno pouze pro tranzit drog, ale stále více i pro jejich prodej. K již dříve zneužívaným látkám domácího původu, jakými jsou léčiva (především sedativa a hypnotika), rozpouštědla, těkavé látky a pervitin, významně přispěla zvýšená nabídka i poptávka po kanabisových produktech, heroinu a LSD (2).

Epidemiologické studie provedené v civilní populaci mezi žáky středních škol a pravidelné zjišťování incidence problémových uživatelů návykových látek prováděné hygienickou službou jednoznačně ukazují, že nejohroženějšími věkovými skupinami pro experimentování s drogami jsou dospívající mládež ve věku 15-19 let a mladí dospělí ve věku 20-24 let.

Vzhledem k věkové blízkosti vojáků základní služby a žáků (posluchačů) vojenských škol k těmto rizikovým skupinám jsme v roce 1995 provedli u těchto kategorií příslušníků armády orientační dotazníkovou akci zaměřenou na zjištění názorů a postojů k drogám. S výsledky tohoto šetření chceme seznámit v následujícím sdělení.

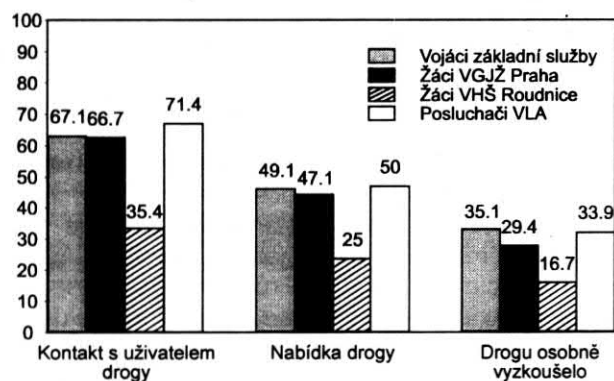
Výsledky

V lednu a únoru 1995 byl ve 4 vojenských kolektivech v posádkách Rokycany, Praha, Litoměřice a Drnov předložen 174 vojákům základní služby anonymní dotazník s 23 otázkami týkajícími se některých aspektů drogové problematiky. Akce se zúčastnili vojáci, kteří nastoupili vojenskou základní službu v lednu 1995 a většina z nich (69,7 %) se narodila v roce 1976. Z dotazovaných bydlí na vesnici 31 %, v malém či větším městě 44 % a ve vel-

koměstě 25 %.

Stejný dotazník byl v dubnu až červnu 1995 předložen 99 žákům vojenských středních škol (VGJŽ Praha a VHŠ Roudnice) a 56 posluchačům VLA Hradec Králové. Průměrný věk žáků střední školy byl 17,3 roku (15-19 let) a průměrný věk vysokoškoláků 21,8 roku (19-25 let).

Frekvenci setkání se s uživatelem drogy, s nabídkou drogy a osobní zkušenosti s některou z klasických drog vyjadřuje ve všech uvedených kategoriích graf 1.

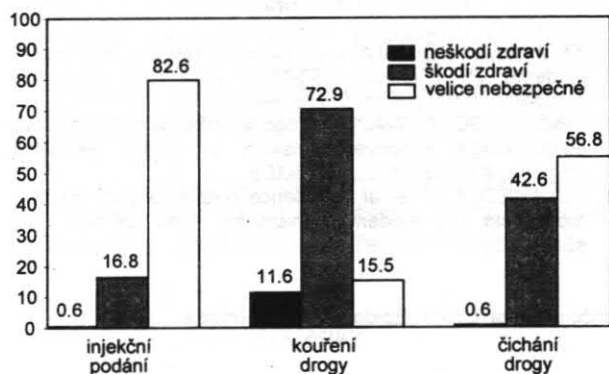

Graf 1 Přehled výsledků možnosti přijít do kontaktu s drogami podle skupin respondentů

V rámci školní docházky bylo o nebezpečnosti drog poučeno 75 % vojáků základní služby, 80 % středoškoláků a 85 % vysokoškoláků. V rodinách respondentů se o této problematice mluvilo u 50 % vojáků základní služby, 52 % středoškoláků a 65 % vysokoškoláků. O konkrétních účincích jednotlivých drog na lidský organismus je podle svého mínění dobře informováno 40 % vojáků základní služby, 60 % středoškoláků a 75 % vysokoškoláků. Více než 75 % respondentů všech kategorií se domnívá, že zdravotně výchovné akce zaměřené na drogovou problematiku by měly být prováděny i během

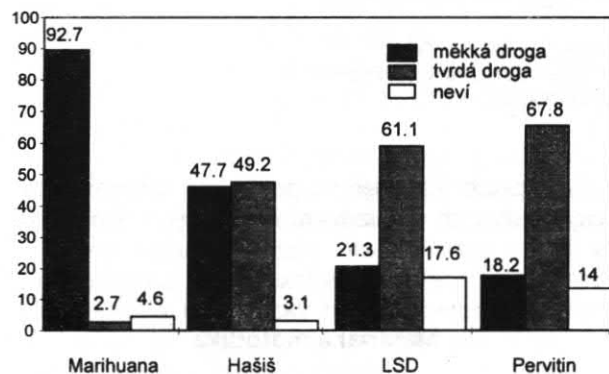
vojenské základní služby. Zajímavé je, že téměř 60 % respondentů všech kategorií je přesvědčeno, že užívání drog je v České republice zakázáno a trestně stíháno.

Názory na škodlivost drog na zdraví podle způsobu jejich aplikace u všech respondentů ukazuje graf 2.

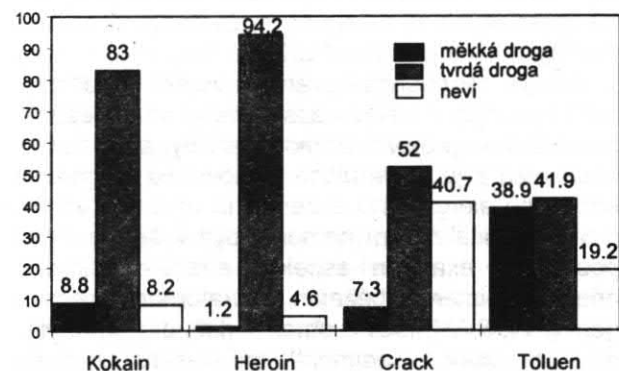

Graf 2 Přehled názorů na škodlivost drog na zdraví podle způsobu aplikace (329 respondentů)

Názory na charakter jednotlivých drog, které u laické veřejnosti v podstatě vyjadřují jejich škodlivost a společenskou přijatelnost, či nepřijatelnost, ukazují grafy 3 a 4. Také zde jsou uvedeny výsledky za všechny sledované kategorie dohromady.

Graf 3 Přehled názorů na charakter drogy I. (329 respondentů)

Graf 4 Přehled názorů na charakter drogy II. (329 respondentů)

Diskuse

Neustále se zhoršující situace v oblasti drog a jejich zneužívání v populaci České republiky začátkem devadesátých let upozornila na nutnost neprodleně učinit veškerá potřebná opatření vedoucí ke změně trendu dosavadního vývoje. Česká vláda přijala v červnu 1993 dokument "Konceptce a program protidrogové politiky", který stanovil hlavní úkoly v této oblasti. Hygienická služba na základě zmíněného vládního usnesení č. 446/93 vypracovala a realizovala projekt drogové epidemiologie.

V Armádě ČR nebyla otázka drogové problematiky do roku 1994 výrazněji řešena. Vyplývalo to zřejmě ze skutečnosti, že tento problém nebyl vnímán v jednotkách a útvech armády jako zvlášť závažný, neboť většina drogově závislých osob neprošla odvodním řízením a v případě zjištění zneužívání návykových látek během vojenské základní služby bylo provedeno přezkumné řízení a toxikoman byl propuštěn mimo činnou službu. U vojáků z povolání bylo zneužívání klasických drog vzhledem k jejich věkové struktuře pouze ojedinělé.

Po zveřejnění předběžných výsledků studie civilní hygienické služby, která mapovala drogovou scénu středoškolské mládeže v České republice a zaznamenala znepokojující údaje, jsme se pokusili zjistit názory a postoje k drogám u vojáků základní služby a žáků a posluchačů vojenských škol. Výše uvedené výsledky plně korelují s údaji celostátního anonymního epidemiologického přehledu zaměřeného na užívání psychoaktivních látek u středoškolské mládeže. Tato studie udává, že v roce 1994 byla vlastní zkušenost s drogou u mládeže ve věku 15-16 let kolem 22 %, ve věku 17-18 let kolem 34 %. Nejčastěji užívanými drogami jsou marihuana, hašiš a ředidla (3). Výsledky šetření u brněnských vysokoškolských studentů (mužů) prokazují vlastní zkušenost s drogou v 37-40 % (1).

Prevalenční studie problémových uživatelů návykových látek v České republice uvádějí postupný nárůst obliby heroinu a pervitinu. Lze tedy předpokládat, že s uživateli zmíněných návykových látek se budeme stále častěji setkávat i v armádě. Je rovněž nutno si uvědomit, že příslušníci ozbrojených sil patří mezi rizikové skupiny pracovníků, kteří nesou při výkonu své profese značnou odpovědnost a mohou být kontinuálně vystavováni stresovým faktorům.

Závěr

V nejbližší budoucnosti by drogové problematice v armádě měla být bezesporu věnována zvýšená pozornost, neboť je zřejmé, že se jí tento problém týká ve stejném rozsahu jako celé společnosti. Tuto skutečnost dokládají i výsledky našeho šetření. Na primární prevenci, ale i důsledné kontrole

(soustavné náhodné testování rizikových skupin) by se měly podílet všechny zainteresované složky armády (velitelé, psychologové, zdravotnická služba, vojenská policie). Úkolem zdravotnické služby v této oblasti by mělo být provádění výběrových studií rizikových skupin v armádě a analýza incidence problémových uživatelů drog, spolupráce na přípravě materiálů k primární prevenci (pro velitele, pro různé kategorie vojáků) a provádění testování na přítomnost drogy v organismu.

Souhrn

Jsou uvedeny výsledky anonymního dotazníkového šetření názorů a postojů ke klasickým drogám u vojáků základní služby a studentů vojenských škol v AČR v roce 1995. Byla zjištěna osobní zkušenost s užitím klasické drogy u 35,1 % vojáků základní služby, u 16,7-29,4 % žáků středních vojenských škol a 33,9 % posluchačů vysoké vojenské školy. Více než 3/4 respondentů všech kategorií se domnívá, že zdravotně výchovné akce za-

měřené na drogovou prevenci by měly být prováděny i během vojenské základní služby. Byla prokázána korelace výsledků s údaji civilní hygienické služby ve studii dospívající mládeže. Autoři diskutují o současném stavu a perspektivách prevence a kontroly zneužívání návykových látek v armádě.

Literatura

1. KACHLÍK, P. - ŠIMŮNEK, J.: Drogová scéna u brněnských studentů VŠ v letech 1993-1995. *Acta hyg. epidemiol. microbiol.*, 1995, příloha č. 7, s. 44-46.
2. KRÍŽ, J. - SOVINOVA, H.: Drogová scéna a nejbližší úkoly epidemiologie drogové závislosti v České republice. *Hygiena*, 40, 1995, č. 2, s. 105-109.
3. POLANECKÝ, V. et al.: Incidence problémových uživatelů drog. *Acta hyg. epidemiol. microbiol.*, 1995, příloha č. 7, s. 10-12.

Klíčová slova: Droga; Epidemiologie; Armáda.

Do redakce došlo 7. 6. 1996